

2014/3
březen

Poutník

časopis Obce unitářů v Brně
(elektronická verze)

POUTNÍK

Obsah čísla 3/2014

Rev. Mgr. Jarmila Plotěná: Vítejte v březnu	3
Blahopřání	4
Rev. Mgr. Jarmila Plotěná: Vděčně vzpomínáme	5
Nataša Hájková: Svět je zvuk	6
Rev. Mgr. Jarmila Plotěná: Naše doba a osobnost	16
Rev. Mgr. Jarmila Plotěná: Vděčnost	

Jan Amos Komenský

VÍTEJTE V BŘEZNU

V březnu si opět připomínáme s J. A. Komenským, že „všichni na jednom jevišti velikého světa stojíme, a cokoliv se tu koná, všech se týče“. Dle Komenského má mít výchova člověka tři hlavní cíle: poznat sebe a svět, ovládnout sebe, povznést se k Bohu. Některé články v tomto a příštím čísle proto věnujeme výchově a vývoji osobnosti.

A co nám přineslo minulé období?

Naše obec pořádala sbírku na pomoc Filipínám. Vybralo se 3.000 Kč, děkujeme všem dárcům – členům a příznivcům.

31. ledna k nám do Brna přijela devítičlenná skupina pražských unitářů. Zúčastnili se našeho pátečního shromáždění a tři z našich hostů zůstali ještě i v sobotu v Brně a přes nepřízeň počasí námi absolvovali prohlídku brněnských památek. Zima byla veliká, ale naše setkání vřelé a srdečné.

K tomuto číslu Poutníka také přikládáme Pozvánku na valné shromáždění naší obce.

Na setkání se těší a pěkné časné jaro přeje

Jarmila Plotěná

BLAHOPŘÁNÍ

všem členům i přátelům Brněnské obce unitářů, kteří se narodili v březnu

VŠE NEJLEPŠÍ!

- 3.3.** Jitka Stejskalová
Milan Sedláček
- 11.3.** Michaela Bucková
Jana Jarušková
- 15.3.** Hana Kupková
- 19.3.** Pavel Janošík
- 23.3.** Zdeňka Červená

VDĚČNĚ VZPOMÍNÁME...

Byla droboučká, ale měla jasný hlas a vždy pádné slovo, které vystihovalo podstatu věci, dovedla ihned rozpoznat, co je správné – vážená učitelka hudby a unitářka sestra **MILADA POKORNÁ, rozená Vítková**. Do vysokého věku byla zcela soběstačná, plná energie a s láskou pečovala o svého manžela a početnou rodinu. Zemřela náhle 22. ledna tohoto roku ve věku 88 let. Smuteční rozloučení měla ve čtvrtek 30. ledna.

Sestra Pokorná patřila k zakládajícím členům Brněnské obce, k původní unitářské gardě, která ještě pamatovala zakladatele Dr. N.F. Čapka a Dr. Karla Hašpla, jehož 110. výročí jsme v únorovém čísle Poutníka a na našem pátečním shromáždění, nazvaném „Potřebuje člověk náboženství?“, připomínali. Sestra Pokorná svým pohledem na život, obětavostí a činorodostí představovala osobnost, která chápe, co je skutečně žité a zdravé náboženství, které člověku dává sílu pro to, co je v životě podstatné.

Těžko již zjistíme, zda patřila k brněnskému unitářskému kroužku žen (1), který se po léta scházel v domě sestry Drahušky Balcárkové. Jisté je, že se obě unitářky znaly. Sestra Pokorná patřila k té, již tolik vzácné generaci, která si vážila odkazu M. Jana Husa, Komenského a T.G. Masaryka a nejen se k nim při každé příležitosti hrdě hlásila, ale také dle nich důsledně žila a vedla mládež. Její unitářský přístup k životu, jas a optimismus nám bude na naší obci velice chybět. Vděčně vzpomínáme.

(1)

V kroužku žen, podobně jako v tom pražském, se studovaly různé duchovní spisy. Zatímco v Praze ponejvíce knihy P. Bruntona, v Brně, kromě Dr. Čapka a Hašpla aj., rovněž spisy emigrantky Nataši Hájkové, které byly po dobu totality z politických důvodů zakázané. Členky kroužku si je opisovaly na psacím stroji, počítače tehdy pochopitelně neměly. Vzpomínám na osobní návštěvu paní Hájkové u Balcárků v osmdesátých letech, když se těžko, ale přece jen dostala na krátký pobyt do tehdejšího ještě uzavřeného komunistického Československa. Atmosféra setkání byla velmi slavnostní a velký pokoj pro hosty zcela plný, avšak byly obavy

z prozrazení tohoto setkání. Bylo však již poznat, že začíná „svítat na lepší časy“.

V tomto čísle uveřejňujeme úryvek z rozsáhlejšího spisu paní Hájkové pojednávajícího o zvuku. Sestra Balcárková text před lety darovala naší obci v podobě samizdatu.

Jarmila Plotěná

Nataša Hájková

SVĚT JE ZVUK

Svět je zvuk. A vy se asi zeptáte, jaký zvuk? Je to vlastně klíčová otázka, protože pokud je skutečně svět zvukem, na stejné rovině stojí otázka o podstatě světa. Ve fyzikální mluvě tedy otázka po atomech, po neutronech, pozitronech, quarkách, leptonech a po všech ostatních pračástečkách, z nichž sestává jádro atomu, Vesmír i my sami. Uvidíme, že ve skutečnosti mezi těmito dvěma otázkami existuje zvláštní vztah. Nebudeme však pojednávat o mytologii vzdálených národů.

Takže otázka byla: Jaký zvuk? Jaký sound? Když uhasíte smysl a tón, co pak slyšíte? Je to prastará otázka. Japonští mistři zenu ji kladou svým žákům. Vymyslel ji jeden z největších mistrů zenu v 11. století. V zen-klášteřích si ji kladou již po celá staletí. Je to vyzkoušená otázka. Japonci ji nazývají koán. Koán je forma otázky, která není řešitelná rozumem, může být vyřešena jen v meditaci. Každý ji může vyřešit jen sám pro sebe. Tento koán bychom si museli mnohokrát vypošlechnout. A přesně to činí žáci zenu. Sedí v poloze jako Buddha při meditaci a klade si tuto otázku. Když sedí jen půl hodiny, bude si ji klást 150 krát. Když sedí čtyři hodiny, ale většinou sedí déle, zeptá se 1200 krát. Jsou medituující, kteří potřebují rok nebo mnoho let, aby /tak se tomu totiž říká/ koán rozlouskli. Kdybychom pokračovali v našich výpočtech – jeden rok by znamenalo ptát se 500.000 krát.

/:Když uhasíš smysl a tón, copak slyšíš?/: Je udivující, že mistr může přezkoušet, zda jeho žák koán rozlouskl. Nikdo neví, jak to vypátrá. Ale vždy znovu se stane, že meditující obšťastněn přijde ke svému mistrovi „roši“ /učitel/ a říká mu, že připadl na zdánlivé řešení. Mistři zenu jsou přísní, mohou se rozzlobit, pokud jsou jim nabízena jen zdánlivá řešení.

Óm, óm, óm... Takto zpívají tibetští mniši v klášteřích severní Číny. Jediný zpěvák, jediný lidský hlas zpívá celé akordy. A to je to zvláštní na tibetském způsobu zpěvu. Je ho dosaženo aktivizací pobříšnice, břicha vůbec, žeberního prostoru a určitou manipulací rtů a jazyka. Svrchní tóny, které potom vznikají, jsou tak silné, že získávají stejnou hlasitost jako tóny zpívané de facto. A tímto způsobem vzniká dojem akordů. Jediný tibetský mnich může tak současně zpívat až šest různých tónů. Tento způsob zpěvu je rozvíjen meditativním způsobem. Mimo Tibetu existuje pouze jediný další národ, jehož zpěváci dovedou podobným způsobem zpívat akordy. Je to mongolský kmen Tuvaců, žijící na Sibiři. I tam je tento druh zpěvu zakotven v náboženské tradici. Pěstují jej šamani, magicky a mediálně nadaní kazatelé.

Slovo, které tibetští mniši zpívají, je ÓM. Praslovo. Ve starých spisech tantra-budhismu to znamená: toto mantram je nejmocnější. Už jeho síla dokáže zprostředkovat osvícení. A Upanišády, prastaré knihy indického duchovenstva říkají: „Zen všeho bytí je Země, zen Země je voda, zen vody jsou rostliny, zen rostlin je člověk, zen člověka je mluva, zen mluvy je svatě vědění, zen svatého vědění je znění a zvuk, zen znění a zvuku je N I C. Kdo toto mantram řekne 35 milionkrát, toto mantram svatého slova, bude osvobozen od své karmy a od všech svých hříchů. Bude uvolněn ze svých pout a dosáhne absolutní svobody.“

Nadabrahma – svět je zvuk. Ind, Tibeťan a mniši ze Šri Lanky se domnívají, že pokud pro nás, normální smrtelníky, existuje slyšitelný zvuk, který by se přiblížil tomuto zvuku, který je světem, tomuto prazvuku... pak je to zvuk svatého slova – Óm, Óm – pokud to správně vyslovíte, pokud vedete zvuk z hlavy přes prostor z prsou až do břicha, pak se celé vaše tělo začne chvět! Začne vibrovat!

A zároveň ono M, pokud je vysloveno dostatečně silně, umožní, že se tělo ještě dlouho potom nepřestává chvět, ale chví se

dál, když mantram se spojí s dalším a je znovu vedeno z hlavy dolů. Mezitím už se nechvějí jen prsa, žaludek a břicho, vibrují už i hlava, ruce a nohy. Z tohoto způsobu vyslovování a zpívání slova Óm vznikl vícelhásý způsob zpěvu tibetských mnichů.

A když člověk vyslovuje tímto způsobem Óm, rozumí také, že z tohoto slova se vyvinulo řecké a křesťanské AMEN. AMEN – to je vlastně silněji vokalizované a nasalizované Óm.

Amen je tedy mantram. Óm je mantram. Mantramy jsou meditační slabiky, slova a zvuky. Meditující je vyslovuje pro sebe hlasitě nebo jen v představách, často a po celé roky. Dokud mu jeho mistr nedá jiné mantram nebo dokud je sám nenajde. Jedno z největších mantram indické mystiky je Ómany patmy hom. Tibeťané je vyslovují jako „Ómany pé mé hom.“

Nejčastěji používané mantram zen-budhismu v Japonsku je MÚ – nic – což znamená, čím se meditující člověk nejprve chce stát. Chce být prázdný, aby plnost bytí do něj mohla vstoupit /vtrhnout/. Nikdy nezapomenu na to, jak jsem se procházel kolem jednoho kláštera v Kjóto, kolem Nasendži, jak jsem slyšel toto MÚ, jak jsem byl polekaný z tohoto hlubokého zvuku. Muselo to být asi 50-60 mnichů, kteří tam meditovali. Tenkrát jsem ještě nevěděla, co ten zvuk znamená. Teprve po letech, když jsem se sám začal zabývat zenem, vyšlo ze mne toto MÚ se svou tajemnou vibrující mocí. Takový je to zvuk. Člověk ho ještě slyší, nerozumí mu, musel by ho vlastně okamžitě zapomenout jako všechno, co právě slyší a nerozumí tomu a přece zůstává v člověku. Nezapomenutelně, pro vždycky. P r a z v u k. Mantramy jsou symboly prazvuku.

Pokud je tedy svět zvukem a pokud tento zvuk, který je světem nám smrtelným lidem v podstatě racionálně nedosažitelný, potom potřebujeme zrcadlení, symboly a přirovnání prazvuku. Také proto, abychom si vzájemně rozuměli, sami sobě i ostatním. V mantramu se odráží prazvuk. Velcí tibetští a indiští mudrci často poukazyvali na sílu, kterou mantramy mají.

Tibeťané říkají, že zpěv vesmíru vznikl z prahlásky ÓM, z praslabiky, z pramantram, které vždy znovu říká BUĎ /budiž/. Óm označuje přesně to místo, kde z dechu se stává slovo, a to se vším, co k oběma pojmům patří.

Mantry stojí i na počátku hudby. Každá hudba, která si je vědoma svého duchovního původu, není nic jiného, než jediná veliká

variace pramantram, prazvuku, který hledá ve všem, co v ní zaznívá.

Pojmy prazvuk a pratón použil jako první básník Christian Morgenstern. Věděl mnoho o těchto věcech. Indické Upanišády mluví o „saptabrahmanu“, o zvuku boha Brahmy, o kosmickém zvuku, jehož působící síla je obsažena ve všech slovech a duchovním poselstvím. VÉDY to nazývají „alahát“, neohraničený tón, pro súfity-mystiky islámu je to „sautosomát“, tón, který naplňuje vesmír. Mohamed ho nazval v Garehirske jeskyni, když prožíval své osvětlení takto. Tedy i v islámu existuje tón, který říká Bud' /budiž, ať/. Súfit Inejatkán, o němž později ještě bude řeč, říká: „Tento tón je zdrojem všech zjevení /tajemství! Ten, kdo zná tajemství tohoto tónu, zná i tajemství vesmíru.“

Ale tento poznatek existuje i v našem vlastním světě. V romantismu u E.T.A. Hoffmanna a A.W. Schlegela., u Breutana i Novalise. Jean Paul mluví o hudbě jako o dozvuku vzdáleného harmonického světa, jako o vzdychání anděla v nás. A od Eichendorfa pocházejí verše, které ještě mnozí z nás znají z dětství. „Spí píseň ve všech věcech zde, které tu pořád a pořád sní, svět zpívá a ty se setkáváš jen s kouzelným slovem.“ O kouzelném slově se mluví v pohádkách a příbězích téměř všech národů. I v naší vlastní tradici. Ono kouzelné slovo je mantram. Je to pranapětí, které vytvořilo svět. Protože tón vytvořil svět. Toto latinské slovo „tonus“ neznamená jenom tón, nýbrž i napětí. V etymologickém smyslu je tedy pratón pranapětí.

Pokusíme se tedy naslouchat jazyku, jeho zvuku, jeho praslabikám.

Racionálně založení lidé na Západě se dlouho smáli tomu, že mantram – jediné slovo a jediná slabika by měla mít poznamenávající, utvářející a tvořivou sílu. Zdá se, že nyní i této generaci takový smích přechází. Nejen proto, že dnes i na Západě tisíce lidí s mantrami meditují, poznali sílu mantry u sebe a u jiných, ale i proto, že dnes máme fyzikální, fyziologické, psychologické poznatky, které ozřejmují sílu skrytou v mantrách /mantramech/. Mantry sestávají ze záchvěvů. Naše nervy, naše buňky a tím i my sami reagujeme na záchvěvy a to, jak již dnes víme, i na ty nejjemnější a nejslabší, dokonce i na takové, které již nejsou měřitelné. Tibetané jsou praktický národ. Kdyby byli jen mystiky, jak omezeně je

vidí západní svět, nebyli by přežili ve sněhu a ledu svých hor. Nebyli by zasvětili půl svého života recitování manter, určitě ne po celá staletí, kdyby nebyli poznali a mnohokrát vyzkoušeli sílu těchto zvuků a slabik. Psycholog Jan Buffeld vypráví ve své knize „Moc svatého zvuku“ o jednom mnichovi, který hledá odpověď na otázku po původu jasného klidu, který se mu dal poznat, přichází na to, že jde o zvuk mantram, které tajuplným způsobem umožňuje duchu, aby poznal jeho skrytý soulad s TO /tao/, a prapůvodem všeho bytí.

Buffeld píše: „Já jsem byl nakonec sám schopen poznat převahu mantrické formy v porovnání s modlitbou. Protože modlitby mají pojmový význam a jimi vyvolané myšlení zkracuje prostor pro ducha, nemůže duch dosáhnout žádného klidného a nerušeného stavu, v němž by bylo odraženo ticho prapůvodu. Zůstává v závislostech na dualismech jako jsem já – ten modlící se On, ke kterému modlitba směřuje.

Modlitba je v nejlepším případě předformou mystického sjednocení. A co se týče modliteb, které obsahují nějakou prosbu, může těžko být něco více neduchovního, než modlit se za vítězství, za určité počasí, za štěstí, což konec konců může být dosaženo jenom na účet druhých.

Neměli bychom si myslet, že mantramy jsou něco exotického, asiatského, nedobře mystického. Mantry existují i v křesťanském světě, my jsme jen zapomněli, že to mantry jsou.

AMEN, jak již bylo řečeno, je mantram. Jiným mantramem je Haleluja. Důležitým mantramem křesťanského světa je Kyrie eleison – Pane smiluj se, které putující mniši východní církve při svých poutích krajinou často po celá léta si pro sebe meditují. Vědomě či nevědomě museli překladatelé Bible cítit, že Amen, Haleluja a Kyrie eleison jsou mantramy. Proto ponechali tato slova bez překladu, což musí být nápadné, když všechno ostatní do všech svých příslušných jazyků přeložili. Poté, když i u nás v západním světě vzniklo vědomí o síle manter, o tom, že to jsou zrcadlení prazvuku, bylo umožněno znovu objevit mantrický význam např. u „Haleluja“ nebo u „Hosana“ v díle Johana Sebastiana Bacha. To znamená takové „Hosana“ slyšet jinak, než právě dřív bylo slyšeno. Ano, budeme se muset naučit jinak poslouchat, pokud v průběhu další generace nechceme dopustit, aby se tato hudba vytra-

tila a abychom tuto hudbu nevnímali jenom jako exotikum, uvnitř naší vlastní tradice.

Na počátku bylo slovo

En arché én ho logos /řecky/. Na počátku bylo slovo – stojí v evangeliu sv. Jana. Na počátku bylo ÓM – říkají Tibeťané. To jsou evidentně příbuzné představy. Právě zvuk slova óm ozřejmuje, že přechody mezi zvukem a slovem jsou plynulé. Ve zprávě o stvoření světa je psáno: „A Bůh mluvil.“ Slovo, které vyslovil, bylo slovo Světlo. A bylo světlo. Tak to i zhudebnil Josef Hayden.

Logos, Laut, Licht vyšly ze stejného kořene, z prakořene LOG. Švýcarský filozof a jazykovědec Jean Gebser ukázal na centrální význam tohoto prakořene. Zde je několik z nezčetných slov, které se z něj vyvinuly. Lux /světlo/, Logos /slovo/, Lucere /svítit/, Lex /zákon/, Licht /světlo/, Lego /číst, číst slovo, mluvit, počítat/, ale i Lug /lež/, Laut /zvuk/, vznikly z téže praslabilky. A to napříč různými jazyky a kontinenty. Zvukově velmi podobný je v nejrůznějších jazycích výraz pro světlo, nebe, blesk a svítit. /doklad z malajštiny, indiánských jazyků atd./

Tato praslabilka, právě v tom smyslu, jak jsme o něm mluvili, měla kdysi mantrický význam a sílu a má i tzv. zrcadlové kořeny: rgh – z Reg vzniklo Rex /král/, Regula /pravidlo/, recht /pravý/, richten /zaměřit/, Recht /právo, pravda/, ale i řecké oregein /natahovat se, snažit se/, které je příbuzné se slovem arché – počátek.

En arché én ho logos. Na počátku bylo slovo. Etymologicky viděno, jedná se o pleonasmus /nadbytečné či zdvojené vyjádření/. Slovo je počátkem. Obě slova mají stejné kořeny. Ano, všechna tato tři slova pocházejí ze stejné praslabilky. Počátek – arché, lucere – svítit, logos – slovo, všechna pocházejí z praslabilky LEG, z jeho zrcadlových kořenů.

Jazyk to už od počátku věděl. Slovo je světlo, je zvuk, je počátek.

Ale i v jiných slovních rodinách – nejenom Licht a Laut patří dohromady, ale i hell /světlý/ a Hall /zvuk, hlas/. To, co děláme, odpovídá přesvědčení, které se táhne dějinami lidstva od té doby, kdy se lidé začali zabývat tajemstvími jazyka. Od Konfucia až po Goetha.

„Slova“, tak píše americká badatelka S. Corgreifová, „mají podle Konfuciova přesvědčení opravdový význam, který odráží určité pravdy, absolutní pravdy o vesmíru. Většina lidí ostatně ztratila kontakt s těmito pravdami a používá jazyka jen podle svého myšlení. To, podle Konfucia, vede k nepřesnému myšlení a přemýšlení, a to potom k nesprávným úsudkům a jednáním. A konečně také k tomu, že nesprávní lidé dostávají politickou moc.

I tohle tedy jazyk ví. Latinské *cantare* se všeobecně překládá jako zpívat, původně to však znamenalo kouzlit, kouzlením tvořit. Cítíme tady přechod, ke kterému tu došlo, v němž si člověk ze zvuku vytvořil prazvuk a způsoboval v něm změny. A zhudebňující prazvuk, začal zpívat.

Básníci, zpěváci a kouzelníci mají nejenom v latině, ale i v jiných jazycích jedno jediné slovo pro své označení. Porozumíme tomu, když si uvědomíme, že hlavním kouzelnickým prostředkem ve všech kulturách pro kouzelníka je řeč, přesněji řečeno slovo. Je to slovo mnohem více než cokoli jiného, jako rostliny či bylinky, které způsobuje kouzlo. A protože je to slovo, většinou ne žádná souvislá věta, je to slovo ve svém prasmyslu – tedy zvuk. I tady je tím tedy zvuk, co má působící sílu.

V náboženstvích jako logos, Óm a Mantram kouzelníků a šamanů prostě zvuk jako kouzelné slovo, se všemi myslitelnými přechody a nuancemi.

Jean Gebser píše: „Jakmile se přiblížíme k magické struktuře, obrazy začínají blednout. Existuje jen jediný prostředek, jak se přiblížit a to je zvuk, nebo chcete-li, musíme se snažit učinit slyšitelnými velmi diferencované prazvuky. Kde je ale najdeme? Nebylo by jistě chybné hledat je v kořenech zvuku. Poslechněte si ale dle názorů Konfucia, Gebsera, ale i Goetha, jak znějí praslova, např. skutečného slova /Wort/. Odkud vzniká? Je ohromující, že při zodpovídání této otázky docházíme ke stejnému výsledku jako před tím sledováním řady Logos – Licht – Laut a Anfang. Příbuzné slovo v sanskrtu „vert“ znamená vyvíjet se, rozvinout se, vznikat. Aramejsky to je „verda“, arabsky „ward“, anglosasky „ward“, gotsky „wert“, staronordsky „vert“, hebrejsky „veret“. Tato slova znamenají poupě i růži /Poupě – stávající se růží/. Jsou příbuzná s německým slovem „werden“. Jazykový badatel Arnold Wegler poukázal na tento vztah. Píše: „Žádný hlubší a krásnější obraz nemohl duch

germánského jazyka zvolit, aby vykreslil „stávání se“, než je zvuk a smyslový obraz růže. Takže slovo je v doslovném smyslu růží, růží, která se stala slovem.

A je ještě stále mnoho lidí, měla bych spíše říci opět, kteří se snaží poznat svět ve formě zvuku. Ale jistě už ne u starobylých radiových přijímačů pomocí vět a hudby, Morseových značek z dalekých zemí, ale mnohem dobrodružnějším způsobem.

Poznat svět jako zvuky všech těch světů, které až do nedávna byly považovány za světy mlčení. Zvuky Kosmu, hlubin oceánů, rostlin, „ničeho“ – subatomární prázdnoty, ticha, meditace.

Slovo je realizováno a objasňováno kosmologicky, fyzikálně, mortologicky a biologicky, mytologicky a harmonikálně, tedy zněním.

Obracíme se k těm, jichž se pojem světa jako zvuku týká nejvíce, obracíme se k hudebníkům. A sice nejdříve se obracíme k hudebníkům Asie, potom k hudebníkům západního světa.

V naší generaci se v tomto ohledu také stalo něco zvláštního. Ve stejném čase, ve stejných letech, kdy nám byla ozřejmena zvuková podstata světa, našli jsme také nový vztah k hudbě. Objevili jsme hudbu, která tomuto zvukovému charakteru univerza odpovídá přímo fascinujícím způsobem.

Hans Keiser, tvůrce harmonikálního učení, byl po celá léta stranou, nikdo ho neznal. Dnes už existuje celá generace hudebníků a skladatelů, kteří mají k tomuto H. Keiserovi hluboký vztah.

Existuje nové hudební povědomí ve dvou ohledech: z jedné strany spočívá v tom, že západní svět vůbec objevil hudbu Asie, zvláště Indie. A z druhé strany existuje v západním světě nová hudba, tzv. minimalistická hudba, která v Evropě odpovídá již tisíciletým poznatkům a vědomím asijského hudebního světa a zároveň je zcela současná a západní.

Slavný indický skladatel a virtuóz na sitar Ravi Shanker, zpěvák Par Sanád a mnozí jiní hudebníci se stali hvězdami západoevropského i amerického hudebního života, což by bylo před několika málo lety zcela nemyšlitelné.

Hrabě Hermann Kaiserling poukázal v roce 1921, tedy ještě dávno před tím, než celý svět obešla vlna indické religiozity a hudby, na to, že indická hudba pojímá široký a nezměřitelný svět. Člověk neprožívá nic určitého, nic hmatatelného a přece cítí intenziv-

nější život, když ji poslouchá. Tím, že sleduje různorodé seskupení tónů, naslouchá člověk sám sobě. Ravi Shanker, slavný indický hráč na sitar, píše ve svém životopise: „Staří slavní indičtí mistři byli nejenom slavní hudebníci, ale právě tak to byli omilostnění jogíni. Znali všechna tajemství tantetr, hathajógy a okultních sil v různých formách. Všichni byli čistší a světlejší než my. To je nádherná tradice naší hudby, která platí až do dneška.“

A hudební vědec Gerhard Mestner: „Poslouchal jsem jednohlasnou hudbu na nepevných tónových výškách a její bohatou škálu svrchních tónů a tónů meziležících; má širší výrazovou základnu než hudba mnohohlasá, která je rytmicky uspořádána do intervalů, je tedy širší než hudba západního světa. Taková hudba je vlastně neslyšitelná. To, co slyšíme, je vlastně jejím symbolem. Symbol je vyjádřen tóny, které člověk vybírá z plnosti toho, co poskytuje Vesmír. Taková hudba vzniká z polárního napětí slyšitelného a neslyšitelného. Je to hudba, která se stává přístupnou stále většímu počtu lidí západních.“ Jeden slavný znalec asijské hudby řekl:

„Západ zachránil Indům jejich hudbu. V tom momentě, kdy měla indická hudba začít upadat, objevil ji Západ. A tím našli Indové nové vědomí své hudební tradice.“

Na večírcích mládeže se setkáváme s indickou hudbou dnes právě tak, jako s poslechem nejnovějších rockových desek. Mnoho mladých lidí se dotýká indická, japonská, arabská či balinéska hudba tak hluboce, jakoby prýštila z jejich vlastní hudební kultury.

Na tomto místě je vhodné se zmínit o hudbě a dějinách hudby asijských kultur, zejména Indie, Arabie, Japonska, Vietnamu a Bali. To všechno jsou klasické hudby, a to, když je někdo označuje slovem folklór, označuje naše koloniální myšlení. A při tom slyšíme velmi často, že někdo řekne: Ravi Shanker hrál indickou lidovou hudbu. To je jakoby řekl: Mozartova hudba je salzburský folklór a Donizettiho opera je italský. Je-li klasická hudba Indie, nebo také hudba staré Persie, slavná beduínská hudba Tunisu a Alžíru nazývána hudbou lidovou, je to naše hudební pýcha. Zní to, jakoby existovala klasika pouze u nás, ve starém civilizovaném západním světě a všechny ostatní země mají jen hudbu lidovou.

Mnohé z exotických hudebních kultur nejenom, že se naší rovnají, ale dokonce ji i převyšují v mnoha oblastech. Rytmicky je in-

dická a africká hudba bohatší než téměř všechno, co existuje v Evropě. Indická hudba je i z hlediska tonálního bohatší než hudba evropská, protože disponuje mikrotóny, a proto je její množství tónů daleko větší než u hudby evropské.

K západním představám o hudební kultuře patří historie. Také v tomto ohledu nás mnohé exotické kultury převyšují. Velká hudba beduínů a západoarabského Magrebu byla v 11. století ve svém celém bohatství již hotová a vyhraněná. Bylo to tedy v době, kdy evropské dějiny hudby sotva započaly. A indická klasika se nechá sledovat zpět až do 7. století před Kristem v nepřetržitém podání, které zaujímá epochu před 3.000 let.

Nyní je tedy na čase, aby si západní milovníci hudby tuto skutečnost zpřítomnili, aby byli skromnější ve svém hudebním povědomí, že všechno, co nazýváme klasikou a hudební kulturou vůbec, je jejich.

Nové hudební povědomí nespočívá zřejmě v tom, že asijskou hudbu posloucháme a že se tato hudba stala úspěšnou ve filharmonických Evropě a Ameriky. Mnohem význačnější je, když si uvědomíme, že mnoho hudebníků západního světa této hudby dosáhlo.

První, kdo ji dosáhl, byl jazzový hudebník, velký a slavný tenor a soprán saxofonista John Colgrain, který zemřel r. 1967. Jeho nejslavnější dílo je „Love supreme“ z roku 1965. Ke skladbě patří text, který on sám napsal: „Slova, zvuky, řeč, lidé, vzpomínky, myšlenky, strach a pocity, což vše je navzájem spřízněno, všechno pochází z Jednoho, všechno učiněno v Jednom. Posvěceno budiž jeho jméno.“

Právě mnozí jazzoví hudebníci Ameriky a Evropy znají asijskou hudbu, především hudbu Indie, ale také hudbu arabského světa přesně tak, nebo téměř tak, jako svou vlastní hudební tradici a suverénně jí disponují. Hudba všech těchto hudebníků se liší od tradiční evropské hudby tím, že je modulativní. To znamená, že netaví na stále se měnících akordových posloupnostech a harmonických modelů, které podléhají naší západní hudbě, nýbrž na škále tónů a tím konec konců na jednom akordu. Říkáme, že je mnohem klidnější, mnohem méně nervózní, jestliže smím použít toto slovo ve vztahu k lidské nervové soustavě; tedy méně nervní než hudba naše, protože opravdu nemá vztah k nervům.

Škála, která podléhá této hudbě, je symbolem prazvuku.

Modulativní a zároveň modální hudba má mnoho společného s určitým spirituálním, tj. duchovním postojem. Německý hudebník Karl Berger, který ve Woodstocku ve státě NEW YORK vede slavnou hudební školu, na které mladí lidé studují světovou hudbu, říká:

„Modálně hrát, to neznamena hrát libovolným způsobem. Nemůžeš jednoduše, místo dosavadních akordových posloupností používat libovolné škály a na jejich základě improvizovat a myslet si, že tímto způsobem může vzniknout smysluplná hudba. Dokud nemyslíš jinak, vznikají jen etudy.“

A černý americký tenorsaxofonista Nesson Davis: „Modální hraní má co dělat se spiritualitou. A co si skutečně myslíme, když říkáme spiritualita, to je nábožnost. Neužíváme však toho slova, protože si pod ním nepředstavujeme to, co slovem religiozita chápeme křesťanský svět.“

Když uhasíš smysly a tón, co pak slyšíš? ÓM....

Jarmila Plotěná

NAŠE DOBA A OSOBNOST

V běžném hovoru, denním tisku a v literatuře často, až příliš často, se používá výrazu „osobnost“ nebo „osobnosti“ k označení nějak důležité, něčím významné či zasloužilé osoby nebo více osob. Běžně je toto označení chápáno jako výraz obdivu nebo chvály, avšak setkáme se i s tím, že takto nazván může být i člověk nebo více lidí vlastností spíše negativních a těžko přijatelných. Pak se setkáváme s výrazy jako: „složitá, problematická nebo komplikovaná osobnost“. Také si můžeme povšimnout, že se tím-

to výrazem dosti plýtvá, aniž by se přesně vědělo, co to vlastně osobnost je.

Z definic a pojednání různých psychologických škol a studií se dovídáme, že osobnost je individuální spojení biologických a společenských aspektů každého jednotlivého člověka. Je utvářena během života ve vztazích mezi lidmi, prostředím a společností. Osobnost se vždy projevuje jako celek. Tvoří ji soustava vlastností charakterizujících celistvou jedinečnost určitého člověka, zaměřeného na uskutečnění svých životních cílů a taktéž rozvoje svých možností, nadání, záměrů, tužeb apod. Toto směřování úzce souvisí s jasným vědomím smyslu života a je možno si povšimnout, že čím výraznější a jasnější je smysl života člověka, tím výraznější je také síla jeho osobnosti. Na duchovní cestě to znamená, že čím vyspělejší a vědomější je naše úsilí o nalezení pravdy a o sebepoznání, tím více se nám dostává síly a pomoci v tomto směřování, neboť smysl dává sílu.

Psychická struktura osobnosti určuje, jakým způsobem člověk prožívá různé situace, jak reaguje na podněty a jak řeší problémy. Tyto vlastnosti jsou většinou u jednotlivých lidí relativně stálé a je tak dokonce možno do určité míry předvídat, jak se člověk v určité situaci zachová.

Ve vědě o psychologii člověka i v různých duchovních naukách se můžeme setkat s konstatováním, že člověk se v průběhu svého života vyvíjí a dokonce že prochází určitými etapami víceméně charakteristickými pro různý věk. Můžeme to dokonce chápat tak, jakoby každé životní období mělo „svůj úkol“ - duchovní úkol, který má být zvládnut, podobně jako ve škole, aby bylo možno postoupit do vyššího, to jest staršího a pokročilejšího ročníku.

Charakteristik vývoje osobnosti člověka bychom mohli v literatuře najít celou řadu, zde představíme etapy vývoje osobnosti dle německého psychologa židovského původu Erika Eriksona (15.6. 1902 Frankfurt nad Mohanem – 12.5. 1994 Harwich). V roce 1905 se jeho matka vdala za dětského lékaře Theodora Homburgra a rodina se přestěhovala do Karlsruhe, kde Erik navštěvoval uměleckou akademii a studoval malbu. Později cestoval po Evropě, nikoli jako turista, ale jako poutník, aby dobře poznal nejrůznější prostředí a situace. Ve Vídni se seznámil s Annou Freudovou a začal studovat psychoanalýzu. V roce 1933 emigroval do USA,

kde absolvoval profesorské studium vývojové psychologie. V USA uveřejnil svůj známý osmifázový model vývoje člověka od narození až do smrti (kniha Osm věků člověka). Naznačme si velmi stručně charakteristiky těchto jednotlivých fází vývoje.

1. V prvním roce života má dítě nabýt **důvěru** v život obvykle prostřednictvím vztahu k matce. Má pocítit naději, že i přes dočasné trápení nebo nespokojenost je život v zásadě dobrý, aby si vytvořilo zkušenost, že dostává vše, co potřebuje a proto oplácí totéž jiným lidem. Opačná zkušenost způsobuje u člověka nedůvěru a často i snahu od jiných pouze získávat.
2. Od druhého do třetího roku života se dítě učí překonat rozpor mezi samostatností a studem. Má rozvinout **vůli** a tak zvaně „rozvázat“ a překonat stud před cizími lidmi. Jestliže je možnost volby a samostatnosti u dítěte omezována, rozvine se u něj předčasně špatné svědomí a obrací se samo proti sobě. V pozdějším věku mu schází vůle, vytrvalost a samostatnost.
3. Ve třech až pěti letech se má rozvinout jistá zodpovědnost, je to předškolní věk, v němž by měl být překonán rozpor mezi k dobrému směřující iniciativou a pocitem viny. V tomto období se má již utvářet **svědomí**.
4. Mezi šestým a dvanáctým rokem života má být překonán rozpor snaživosti ve škole a pocitu méněcennosti. Úkolem je naučit se správně a cílevědomě zacházet s hmotným světem. Člověk má obstát mimo rámec rodinného prostředí. Úkolem v tomto, většinou, školním období je rozvinutí pocitu „něco umím“ a osvojení si jisté **kompetence**.
5. Páté období do devatenácti let představuje složitou dobu dospívání, je to období než se objeví přiměřený pocit identity. Úkolem mladého člověka je překonat konflikt mezi nejistotou mezi lidmi a hledáním své role v životě. Ctností, která má být rozvinuta, je **věrnost** své životní cestě, ideálům a tudíž sama sobě. Erikson zdůrazňuje funkci rituálů, obřadů pomáhajících dospívajícímu přejít do dospělosti. V současnosti tyto užitečné ri-

- tuály obvykle chybí.
6. Věk od devatenácti do pětadvaceti let představuje ranou dospělost, kdy člověk objevuje hranice své intimity a často podstupuje riziko utrpení ve snaze zharmonizovat svůj životní rytmus s druhým člověkem. Velké téma tohoto období je **láska**.
 7. Úkolem zralé dospělosti je zodpovědně pečovat o někoho nebo o něco, budovat nebo tvořit něco užitečného, je to produktivní věk ideálně plný dynamiky a osobního růstu. Člověk překonává svoji sebestřednost a pasivitu. Ctností je **zodpovědnost**. Žije tvůrčí a produktivní život. Opakem tohoto stavu je pocit stagnace a přílišné zaujetí sama sebou.
 8. Období od padesáti let představuje dle Eriksona pozdní dospělost a stáří, kdy úkolem je nacházení smyslu svého jedinečného života, propojení s veškerým děním, na němž smí mít člověk svůj malý, ale důležitý, podíl. V takovém konečném vyrovnání, píše Erikson, ztrácí smrt svůj osten. Velkým tématem a cílem tohoto období je **moudrost**.

Hranice těchto období ani jejich náplň a smysl při variabilitě lidských osudů nelze brát jako dogma. Označení a věkové rozpětí těchto fází je spíše orientační a hlavní úkoly jednotlivých období nás provázejí často po celý život a připomínají se v různých situacích jako stále přítomné. Platí však, že úspěšné zvládnutí úkolu mladšího období, jakoby nižší školní třídy, podmiňuje a umožňuje zvládnutí období dalšího.

Při tomto „přehledu učební látky na cestě životem“ se naskytá otázka, jak naše současnost a její typické jevy tuto školu ovlivňují, zda její úspěšné absolvování spíše svými vymoženostmi usnadňuje nebo naopak činí obtížným. Protože odpověď není ani nemůže být jednoznačná, představme si několik šťastných a přínosných charakteristik naší doby v kontrastu s těmi, které vývoj osobnosti znesnadňují až znemožňují, pokud se jimi člověk nechá ovlivnit a svést. Uvedme nejprve ty spíše omezující, ať na jejich pozadí vyniknou ty, které v ideálním případě mohou být pomocní-

ky a spojenci na cestě zdravého vývoje osobnosti, neboť by v záplavě nářků „na tu dnešní dobu“ neměly být přehlíženy!

Pojmenujme si tedy vždy nejprve problémy:

Již začleněním člověka do společnosti jsou nastavena mnohá úskalí, neboť není stanoven žádný okruh, do něhož se člověk může a smí společensky začlenit a jímž se má vymezit, ochránit a zaštitit. V dřívějších dobách, a to ještě docela nedávných, kam sahá paměť nejstarší generace, byla člověku jeho zrozením do určitého prostředí a rodiny do jisté míry určena společenská, náboženská a často také, zvláště na venkově, profesní budoucnost. Jen pomalu se od počátku 20. století rozvolňovala předem daná a jako samozřejmost chápáná příslušnost k určité společenské vrstvě, náboženství a často dědičnému povolání či způsobu obživy. S tím ovšem byl rovněž dán životní styl a názory, vzdělání, jazyk, místo pobytu, okruh výběru partnera atd. Po celou dlouhou historii lidí bojovali, aby setřásli tyto okovy předurčenosti a mnoho uměleckých děl je věnováno právě tomuto vývojově nutnému úsilí. (Právě unitáři v tomto směřování našli jeden z důvodů a cílů svého vzniku.) Nyní, kdy se v tzv. civilizované společnosti záměr podařil, došlo to tak daleko, že není stanovena žádná hranice volby prostředí, společenských vztahů, povolání, náboženství, partnera a životního stylu. Kromě finančních omezení neexistuje prakticky žádná hranice volby čehokoliv, padly jakékoliv zábrany i takové, které byly zdravé. Jako kontrast k absolutní svobodě „dělat si, co kdo chce“ se objevuje dogmatismus, návrat k tmářství a pověrám všeho druhu. Na pozadí tohoto chmurně vylíčeného stavu je však vítězství lidského úsilí a touhy se osvobodit, kdy není konečně pevně stanovena hranice kontaktů mezi lidmi, padla dogmata o životním stylu a rodinných vztazích. Demokracie, možnost migrace, možnost svobodného nacházení vlastní identity znamenají, že přichází éra zavazující **důvěry** v člověka, v jeho **zodpovědnost** a ve **schopnost** správně se rozhodovat.

Stinnou stránkou této „zdánlivé svobody“ je praxe „pevně daných možností při rozhodování“ v zájmu určité, často reklamou „vnucené“ životní úrovně a z toho plynoucího vnuceného životního stylu, vnuceného okruhu spolupracovníků, dokonce i přátel, činností atd. Pro „nutnost nějak přežít“ existence podniků a institucí

s uměle vytvořeným kolektivem a často téměř nemožností se vymanit z nevyhovujících vztahů na pracovištích, v léčebnách, ústavech a rodinách. Sociální past přelidnění, agresivita a iracionální násilí. S tímto neradostným obrazem ostře kontrastuje skutečná svoboda lidí s výrazným motivem a smyslem života, šťastné soužití týmů badatelů a jiných skupin spojených nadšením pro nějaký ušlechtilý záměr, šťastných přátel, partnerů i lidí třeba zdánlivě osamocených avšak zodpovědných a vědomých.

Jedním z důležitých faktorů růstu osobnosti je přístup ke vzdělání. Černými brýlemi viděno, vyvstane zápor jednostrannosti a přílišné specializace současného vzdělání, kdy se uplatňuje pouze rozum na úkor citu a intuice. Systém vzdělání příliš zaměřeného „na hmotu“ způsobuje ztrátu ideálů a vytváří tak průmysl na vědomosti. Schází „učitel – ideál“, na jehož moudrost se vzpomíná po celý život, vždyť nemá-li člověk vzor a nezahoří-li pro nějaký ideál, nemůže zakusit skutečné mládí a v životě pak nemá na čem stavět. Podíváme-li se na současné možnosti vzdělání z té nadějnější stránky, můžeme jen obdivovat možnosti vzdělávání téměř bez hranic, a pokud jde o vzory, můžeme jen přát všem, kdo hledají, šťastná „osudová“ setkání s tím pro ně správným. Buďme si však jisti, že více než kdy jindy je náročná volba na každém jednotlivci, neboť doba dospělosti lidstva se blíží.

S dobou dospělosti souvisí i výchova k **cílevědomosti** a s ní v kladném případě spojené svědomitosti. Avšak nejprve tak, kde se výchova k cílevědomosti nějak nepovedla: Cíl se stává posvátným zaklínadlem, nikdo již nikde nic neudělá bez nějakého zisku, Už Mistr Jan Hus se ptal, „proč se lidé učí“ a odpovídal si, že jedni pro peníze, jiní pro moc nad jinými lidmi a další pro osobní slávu a mnozí jiní pro to všechno dohromady. Hus si nedělal iluze, že by většina jeho současníků studovala pouze pro slávu Boží nebo proto, že by toužili po poznání Pravdy. Také v současnosti je situace podobná, málokdo dnes běžně ví, co znamená hebrejský výraz „lišma“ dosl. „pro jméno“ termín označující zvláštní náboženský akt, na němž není ten, kdo jej provádí vůbec zainteresován..., zbožné studium pro studium /G. Sivan a J. Newman: Judaismu od A do Z, Praha, Sefer 1998, s. 100/. Právě tak karmajóga zdůrazňuje nutnost jednání bez touhy po ovoci činů. Je dobré si povšimnout, že náboženství dávných kultur shodně objevila, že toto jakoby bezcíl-

né konání, to jest bez žádostivosti po výsledku, vede k žádoucí proměně lidské osobnosti od jedince sobecky sebestředného k harmonické osobnosti s velkorýsým nadhledem a mocnou schopností se přibližovat Pravdě.

Současné téměř výhradní zaměření na určitý cíl, podpora vystupňované soutěživosti, až přímo boje v mezilidských i pracovních vztazích a z toho plynoucí nutnost být neustále ve střehu, přinášející pozvolna únavu a konečně i odklon od tohoto způsobu života a snahu najít přátelštější alternativu. Z této zdravé nespokojenosti s přílišnou dravostí již vznikla a rozvíjí se pěkná řádka nezištných a obětavě se podporujících činností, nadací, iniciativ, sdružení a hnutí.

Nezbytnou vlastností zralé osobnosti je **emocionální stabilita čili stálost citů**. Avšak stále je početná vrstva citově otrlých jedinců, kteří zcela programově vyloučili jakékoliv city ze svého života a žijí pudově. Citovou stálost mají za hloupost nebo za slabost. Pouze komerční pakultura této otrlosti slouží. I lidé, kteří postrádají smysl svého života, jsou bez citové stálosti, například někteří senioři, kteří s odchodem do důchodu ztratili i smysl své existence a nový smysl nemohou najít nebo ani nehledají.

Na druhé straně velký výběr kulturních zážitků a dostupnost umění v médiích podporují citovou stránku člověka. Velký výběr je inspirativní, ale ne pro každého.

Jsou lidé, kteří se nenudí ani ve vyšším věku a nevědí, kam dříve, zda za kulturou nebo pomocí bližnímu. Citová stálost a věrnost vysokému ideálu jsou známkami vyspělé osobnosti, která si podněty ke svému zdokonalování najde prakticky kdekoliv. Skutečná kultura a zdravé náboženství toto zná a tento rys osobnosti podporuje a jasně ukazuje co je v životě podstatné.

Jarmila Plotěná

VDĚČNOST

*Vděčnost je klíčem, jímž je otvírán
tajemný svět, který člověk tuší,
kéž odemyká počátky nocí i slunných rán,
kéž je vděčnost šepotem všech lidských duší.*

*Bez pravé vděčnosti každá duše spí,
bez vděčné lásky se tajemství srdcí vyhne,
je lidská vděčnost klíčem k Věčnosti,
mějme ji tedy po všechny dny
– a hodně vděčné lásky do dnů příštího týdne.*

Foto na titulní straně Krajina: J.Plotěná

Foto J.A.Komenský.: Staženo z wikipedie – copyright vyrchal

Foto z návštěvy pražských unitářů: P.Sedlák

Foto Slunečnice: P. Sedlák

PROGRAM NA MĚSÍC BŘEZEN 2014

Shromáždění se konají na ul. Staňkova 18a, Brno, budova OSC a.s.,
3. patro. Doprava: tramvaj číslo 1 a 6 - zastávka Hrnčířská

Středy 17 – 19 hod.:

- 5.3.: Rev. Mgr. Jarmila Plotěná: **SLUNEČNICE - ZDRAVOTNÍ CVIČENÍ,
MEDITACE**
- 12.3.: Rev. Mgr. Jarmila Plotěná: **SLUNEČNICE - ZDRAVOTNÍ CVIČENÍ,
MEDITACE**
- 19.3.: RNDr. Milan Lustig: **NEPRÁVEM OPOMÍJENÝ ŽIDOVSKÝ VĚDEC
OSKAR FISCHER** – Alzheimerova choroba a jak se před ní chránit
- 26.3.: Ing. Pavel Sedlák: **MINIKURS POČÍTAČŮ**

Pátky 17 – 19 hod.:

- 7.3.: Rev. Mgr. Jarmila Plotěná: **ČLOVĚK HLEDÁ BOHA**
- 14.3.: RNDr. Milada Škárová: **O ČEM SI PSALA ANNA PAMMROVÁ
S VÁCSLAVEM HAVLEM?**
- 21.3.: Magda Pulicarová, Rev. Mgr. Jarmila Plotěná, Ing. Pavel Sedlák:
SLOVO PRO TIBET
- 28.3.: Prof. Miroslava Paulíčková: **VZTAH ČLOVĚKA K PLANETĚ ZEMI**

Čtvrtek 18,30 hod.:

- 13.3.: Setkání skupiny **ALLAN KARDEC**: (přednes česky)
téma: **MEDIUMITA? DUCHOVNÍ SETKÁNÍ? BRATRSTVÍ**

Děkujeme všem dárcům za finanční příspěvky na našich akcích.

Obec unitářů v Brně vydává měsíčník „Poutník“ obsahující původní články členů a přátel Unitárie, články z historie unitářství, poezii, aktuality i zábavu.

E-mailová adresa: unitaria.brno@seznam.cz. Viz též www.unitaria.cz.

Pokud si přejete tento program nebo časopis „Poutník“ dostávat e-mailem, sdělte vaši e-mailovou adresu v kanceláři Obce unitářů v Brně.

Redakční rada: Rev. Mgr. Jarmila Plotěná, Mgr. Daniel Novotný,
Ing. Marie Vohlídalová, Ing. Ivan Sommer

MK ČR E 16083